THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. WINBERG, President, Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
67 Elizabeth Street Telephone Main 4582
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

משה און אונזערע יעצטיגע בעפרייער

די אידישע פרעסע פון דער וועלט בעשעפטיגט זיך יעצט מיט דער פראגע פון א אידישן קאנגרעס, פון עטליכע אידישע פארשטעהער, וועלכע זאלען אונזערע ערלעזער ווערען.

די הייפט פראגע פון טאג, איז דער „מי ומי החולכים", ווער זאלען זיין די לייטע וואס זאלען אונז דעם גלות פערלייכטערען, ווער זאל פאר אונז ריידען, ווער זאל אונזערע טענות קלאהר מאכען פאר דעם וועלט־קאנגרעס.

כיי א נארמאלער נאציאן וואלט אזא פראגע גלייכן אונמעגליך. ערדע מדינה האט שוין איהר מיניסטער פאר אויסערע אנגעלעגענהייטען, יענער מיניסטער קלייבט אויס נאך איינינגע ארויסהעלפער פון זיין דעפארטמענט און יענע עטליכע לייטע זיינען די פארשטעהער פון זייער גאנצער מדינה. זיי ריידען אין דעם נאמען פון זייער גאנצער פאלק.

אנדערש איז עס אבער מיט א גלות־פאלק. מיט א פאלק וואס איז מפוזר ומפורד אין אלע ווינקעלאך פון דער וועלט, ביי אונז אידען, זענען פאראן צופיעל פארשטעהער און יעדער פארשטעהער האט צופיעל געגנער, אזוי־זאגן אז דיי פראגע פון דעם אמת'ן, ריכטיגען פארשטעהער, איז מאקי א ברענענדע, זי איז דו ערשטע און די גרעסטע פראגע.

אין דעריבער קענען מיר זיך יעצט ניט איינינען, ווער עס זאל זיין אונזער מאדערנער משה, ווער עס זאל ריידען אין אונזער נאמען צו די מאדערנע פרעהס.

אז אונזער לאגע איז זעהר א שווערע, איז ניט נויטיג צו דערצעהלען; עס איז אונז ניט א האהר לייכטער אין בעסער ווי אין מצרים, „תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אומרים לנו עשו". קיין רעכטע גיט מען אונז ניט און פאטריאטיזם מיט קרבנות פארדערט מען פון אונז, מען פארדערט עס פון אונז נאך אין א גרעסערען פראצענט ווי פון די אמת'ע בירגער אין יעדען לאנד, עס איז אלזא שוין ווירקליך געקומען די העכסטע צייט צו שיקען א פארשטעהער צו אונזערע אונטערדריקער, צו פארדערען פאר די מאדערנע שקלאפען פרייהייט און גלייכהייט.

אין ווילען מיר אויסגעפינען ווער עס דארף זיין אונזער שליח, די ענגלישע אידען, די פראנצויזישע אידען, די איטאליענישע אידען, אדער די אמעריקאנער אידען, דארפען מיר בלויז קאפירען די ערשטע אידישע בעפרייאונג, מיר דארפען איינשטודירען די פאקטען וועגען אונזער אמאליגען פארשטעהער און ערוועהלען גראדע אזא פערזאן, מיט די זעלבע אייגענשאפטען און מיט די זעלבע כאראקטער־שטריכען.

מיר דארפען האבען א מאדערנעם משה בן עמרם, אדער עטליכע אזעלכע לייטע, אויב מיר ווילען ווירקליך עמוואס אויספיהרען; מיר דארפען האבען מענשען פון יענעם משה'ס טיפ אויב מיר ווילען ווירקליך בעפרייעט ווערען.

יענער משה, דערצעהלט אונז זיין געשיכטע, אז אבוואהל ער איז גאר אנגעקומען צו פרעה'ן אין היזיר האט אבער דער שיקזאל אזוי געוואלט, דאס ער זאל זיינען די ברוסט פון זיין אידישער מאמע, משה דער אידישער בעפרייער, האט זיין ערשטע ערציהונג בעקומען אין זיין אייגענער סביבה ער האט זיך אנגעזאפט מיט אידישען גייסט, געזעהען אידישע טרעהרען, געהערט דעם אידישער מאמעס זיפצען און דערפאר האט ער טאקי אימער סימפאטיזירט מיט זיינע ברידער און ביי דער ערשטער געלעגענהייט, ווען ער האט געזעהען, אז א מצרי שלאגט א אידען, האט ער געהרג'עט דעם מערדערישען מצרי און גערעטעט דעם אונגליקליכען אידען.

אט דאס איז געווען דער הייפט כאראקטער־שטריך פון דעם אידי־שען בעפרייער, ער איז אויפגעהאדעוועט געווארען אויף אידישע מילך, געהאט אידישע יניקה, א אידישען אנפאנג. ער אליין האט געליטען גלות, אהרויסגעטריבען געווארען פון זיין לאנד און הויז, און דעריבער האט ער איך געפיהלט אדיש און איינגעשטעלט זיין לעבען פאר אידען.

ניט ענגלישע, ניט אמעריקאנער און ניט פראנצויזישע אידען דאר פון אונזערע פארשטעהער זיין, ניר אדישע אידען; אידען וועלכע פיהלען אדיש און שטעלען איין זייער לעבען פאר אידען, אזעלכע פאר־שטעהער זענען אויך די ריכטיגע דערמיט, וואס זיי וועלען פאדערען פאל־שטענדיגע בעפרייאונג, זיי וועלען זיך ניט בענוגענען מיט גוטגעוואר־פענע ביינדלאך, מיט אביסעל גלייכבערעכטיגונג אין גוטע פערשפרעכען, ניר זיי וועלען פערלאנגען עפעס הייכטיגערעס אויך, א אדישע היים, א אדי־שען שטאאט, א פלאץ צווישען אלע פעלקער, אזעלכע פארשטעהער זיי א סאקאלאף, א דר. טשלענאָוו, א שטראוס און עהנליכע וואלטען פאר אונז געווען פיעל בעסערע פארשטעהער ווי א לארד סוויטשלינג, א מאנטעפיארע, א ריינאק אדער א דזשייקאב שיף; די לעצטע זענען ניט קיין גלות אידען, זיי ווייסען ניט פון פערזעגליכע רדיפות, זיי האבען ניט געהאט קיין אידישע אנפאנג, זיי האבען געזוגען ביי פרעמדע גויאישע מאמעס, אויפגעהאדעוועט געווארען אויף־ן שויס פון פרעמדע קילטערען און דעריבער קענען זיי אונזערע פארשטעהער ניט זיין, זיי קענען ניט געהן ריידען פאר אונז צו פרעה, זיי וועלען שטעלען ניט גענוג און ניט די ריכטיגע פאדערונגען, און זיי וועלען אפילו ניט ריידען מיט גענוג שטאלץ און שטארקייט, נור זיי וועלען בלויז אנפיהרען א תחנונים גע־שפרעך, א שתדלנות־פאליטיק, זיי־וועלען אונז טעהר קאליע מאכען ווי פערריכטען.

דער ערשטער אידישער בעפרייער, משה, האט דערזעהען אין דער מדבר הי דער דארן ברענט און ווערט ניט פערברענט; ער האט געזעהען ווי דאס אידישע פאלק בלוטעט און בלוטעט און דאך ווערט ניט אונטער־געזעהן, עס האלט זיך און עקזיסטירט טראץ זיינע אלע צרות און אונטערדרי־קער; ער האט אנערקענט דעם פאקט, אז דאס אידישע פאלק וועט ניט פערברענט ווערען, ער האט אבער אויך געזעהען אז דאס פאלק ברענט, עס ליידעט, עס פיהלט וועהטאג און שטערן, און פון דעם זעלבען סארט דארפען אויך זיין אונזערע יעצטיגע בעפרייער, זיי דארפען אנערקענען דעם פאקט, אז דאס אידישע פאלק איז אין גלות, עס ליידעט, ברענט און בלוטעט. אונזערע ענגלישע און פראנצויזישע גדולים, ווילען ניט ווייסען אז מיר ברענען און בלוטען און אויב זיי גלויבען אפילו, אז מיר וועלען אויבגיג עקזיסטירען; זאגען זיי אבער, אז דער גלות איז ניט גע־פעהרליך, עס שאדט ניט אז מיר זאלען זיך איינארדנען אין די לענדער וואו מיר זענען, זיי ראטהען אונז נאך זאגאר, מיר זאלען זיך וואס מעהר אויס־מישען, וואס מעהר צושפרייטען, וואס מעהר ענגליזירען, פראנצויזירען און אמעריקאניזירען זיך.

די אידישע פאדערונגען דארפען אויסגעארבייט ווערען פון א גרויס־טען אידישען קאנגרעס און די שלוחים צו דעם וועלט־קאנגרעס דארפען זיין בעוואוסטע, איבערגעגעבענע און טרייע אידישע גלות־אידען, אבער פאר קיין פאל דארפען עס זיין די אידישע געלד־מאנגאטען, מעג זייער נאמען קלינגען מיט דער גרעסטער בעריהמהייט.

בנימין דיזראעלי

(א חאראקטער שטודיום)

פון רבי דזשייקאב ס. מינקין
פון האמילטאן.

(סוף)

אזוי געפינען מיר דאס אן ענגלענדער, האלינגסווארטה, האט פערעפענטליכט א בראשורע אין יאהר 1852, אין וועלכער ער פרעדיגט דאס א יודענשטאט זאל ווערדער עטאבלירט ווערען אין פאלעסטינא, אנ־דייטענדיג דאס ער איז פון גרויסער וויכ־טיגקייט פאר גרויס בריטאניען, מיט'ן צוועק אבצוהיטען איהר וועג אויף דער יבשה קיין אינדיען. פרינץ ביסמארק איז בעקאנט דאס ער האט זיך ארום גע־טראגען מיט אזא פראיעקט, און יוסף סאלוואדאר, א פראנצויזישער איד, האט עפענטליך פערטהיידיגט דעם געדאנק פון רופען אן איראפעאישען קאנגרעס מיט דעם צוועק צוריק צו אינסטאלליירען די אידען אין זייער אלטער היים. עס קען אויך גאנץ מעגליך זיין דאס אלע דיעזע שוואכע אנדייטונגען האבען געהאט זייער אינגלוס און האבען פארגאנדערגעבערען די איינבילדונג פון דזשאנדערגעבערען די אייגבילדונג פון דזשאנדרוש עלליאס, וועלכע האט פיער יאהר בלויז פאר דיז־ראעליס טויט, געשפיעלט די העכסטע טענער פון פאטהאס און ענטהוזיאזם אין איהר בעריהמטע ווערק דניאל דעראנדא. דאס דיזראעלי האט ניט געקאנט בלייבען אינדיפערענט ווען עס האט זיך פון אלע זייטען אזוי גערודערט האט מען געוויס געדארפט ערוואכטען, און ער האט פי־לייכט אין דעם געזעהען די מעגליכקייט דאס זיין אמביציאן וועלכע איז ביי איהם אזוי ליעב געווען זאל פערווירקליכט ווע־רען. אבער אז זיין יוגענדליכער ענטהוזי־אזם זאל אוועק מיט'ן דויך צוהאמען מיט זיין פוסטער איינבילדונג איז אויך געווען אין אנקלאנג מיט דער אינוועניגסטער נאשון פון זיין זשענער. דיזראעלי איז גע־ווען אמביציעזן; מעהר ווי וועלכער עס איז אנדער מאן האט ער זיך געשטעלט פאר זיין ציעל אין לעבען בעריהמטהייט און מאכט.

ער האט געשטרעבט צו רעגיערונג, און די רואינען פון פאלעסטינא האבען איהם פערשפראכען זעהר אריטע אויסזיכטען אז זיין אמביציאן זאל פערווירקליכט ווע־רען.

— די צייט פון רואינען איז אוועק, זאגט ער אין קאנינגסבי, און מיט דער רוהיגקייט פון קענען זיך צופאסען, וועל־כעס איז אזוי כאראקטעריסטיש פון דעם אידען האט ער פערביטען זיינע וועגענד־חלומות פאר אמביציאנען פון א מעהר פראקטישען ווערטה. עס איז תמיד געווען דעם אידענס טרויעריגע ערפאהרונג, דאס זיין זאך איז אימער פארלאזען געווארען פון מענשען וועלכע זיי האבען אזוי גוטיג געדארפט האבען.

אנדערע נאציאנען און פרעמדע פעל־קער פראפיטירען פון זייערע מעלות. עס איז א קליינע טרייסט פאר אונז דאס אפילו אין גלות, האבען די אידען ארוים־גענעבען פון צייט צו צייט פערזאנען פון גרויס אינטערעס און מיט ברייטע פראק־טישע בליקען, וועלכע זיינען געווען אזוי־שטאנד צו פיהרען די שיף פון דער מלוכה, ווערענד די שיף פון זייער אייגענעם פאלק איז געווען פערלאזען אויף דעם בע־ראט פון די בוואליעס פון שטורמישען ים.

אין ספרינג פון 1881 יאהר, נאכדעם ווי ער האט פיער און פיערציג יאהר גע־טריי געארבייט, האט לארד ביקאנספילד אראנגעווארפען פון זיך, אין עלטער פון זיעבען און זיעבעציג יאהר, די משא פון א גרויסער לעבענסארבייט אין הארץ פון דעם קעניגרייך וועלכעס ער האט געליעבט זיין טויט איז בערוירט געווארען פון דער נאנצער נאציאן און פון אלע שאטירונגען פון פאליטישע פארטייען, וועלכע האבען געפיהלט דאס א מאן איז אוועק פון דער וועלט וועמענס פלאטץ קיינער קען ניט פארנעהמען, וועלכער האט אין א לאנגער און פיעל פארבינגער קאריערע ניט נור גע־וואינען עהרע, נאר אויך בעוואונדערענדע און ליעבענדע פריינד. אלס אן ענגלענדער א טיפ לויט'ן געדאנק און כאראקטער פון אלעס וואס איז געווען אמשטארקסטען אין ענגלאנד פון זיין צייט, האט ער גע־האט ארום זיך פון אנפאנג אן פון זיין קאריערע די האפנונג און דאס צוטרויען פון זיינע נאכפאלגער. פאר א כאן מיט א קלענערען מח וואלט דער נאנג פון זיין לעבענס ארבייט כאטש ניט געלבסטפער־שטענדליך, מיט איהר פאלשטענדיגער פארווירקליכונג, זיך געווען פיליייכט גע־ענדיגט נאך אין יאהר 1854. ער האט שוין דאמאלס געוויעזען די ענערגיע פון פיהרערשאפט וועלכע איז בכח צו זאמלען ארום זיך מענשען כדי צוזאמען צו אר־בייטען פאר א געמיינשאפטליכען ציעל, די טריהייט און סימפאטהיע וועלכע האלט אויף זייער צוטרויען, דעם פראפע־טישען בליק וועלכער פערווירקליכט זייע־רע שטרעבונגען. לארד ביקאנספילד האט נאך א חוץ זיינע אנדערע גרויסע איינגע־שאפטען, באזעסען די פעהיגקייטען פון א יונגען מאן צו וואקסען. מיט'ן אויסברייי־טען פון זיין הארזאנט און מיט דער פארגרעסערונג פון זיינע געלעגענהייטען האט ער אויך ענטוויקעלט זיינע כחות פון פערשטאנד, און אזוי ווי זיין כאראק־טער האט זיך אבגעדריקט אויף א ווייטע־רען קרייז פון זיינע מיטבירגער, האט זיין נאמען געהאלטען אין איין בעקאנט ווע־רען אין אלע די ווייטעסטע עקען פון לאנד. מיט זיין אויפריכטיגען און שארפען פער־שטאנד אנפערטרויעט אינסטיקטיוו ווי אויף'ן שארף און הארטקייט פון שטאהל, איז ער געווען דער פארשטעהער פון אלע גרויסע בעוועגונגען און שטרעבונגען פון זיין צייט ווי קיינער פון זיינע צייט־גע־נאסען. זיין רוהיגער בעהערשען האס מא־הערנע לעבען, זיין בליק, ברייט ווי דיא וועלט, איבער אלע כחות וואס האבען גע־ווירקט אין דער ענגלישער געזעלשאפט זיינע בריליאנטענע פעהיגקייטען און דער ראמאנטישער פאטהאס פון זיין גרויסער קאריערע וועט איהם תמיד בערעכטיגען צו פערנעהמען א פלאטץ צווישען די וועניג גרעסטע מענשען אויף דער וועלט.

ע נ ד ע.

אונזער פרייהייט קענען מיר נור קריגען דורך משה־אידען; אידען וועלכע שטעהען צו אונז נאהענט אין אלע צייטען פון גלות. אבער קיינמאל וועלען מיר עס ניט קריגען דורך אונזערע רייכע שתדלנים, דורך אונזערע טי־טולירטע האף־לייטע וועלכע דרעהען זיך ארום אין די. הויכע פענסטער אין פיהלען גאר ניט אז עס איז דא אזא, אך ווי גלות איף דער וועלט.

דער ביענשטאק

די „וואהרהייט" פון מיטוואך, רע־דענדיג וועגען די סעלעגראמען וואס דיע־זע צייטונג האט געקראגען פון לארד ראטשילד און פון איזראעל זאנגוויל, וועג־גען דעם צו עס איז ראטהזאם צו פערראפען א אידישען קאנגרעס, זאגט זי:

„די אורזאכע פאר וואס ראטשילד איז געגען א קאנגרעס איז ווייל די אי־רישע פאליטיק איז תמיד „געמאכט" גע־וואָרען פון די ראטשילדס, לארד ראטש־שילד אין לאנדאן און באראן ראטשילד אין פאריז. דאס הויז ראטשילד איז לויט דער מיינונג פון דער „וואהרהייט", דער אמת'ער הערשער פון דעם ענגלישען און פראנצויזישען אידענטהום. עס וואלט פי־לייכט נאך אזוי שלעכט ניט געווען ווען די ראטשילדס וואלטען תמיד געטהאן די ארבייט אליין אהן זייערע משרתים, אין עס אבער ניט אזוי. זיי אליין זיינען בע־שעפטיגט מעגשען און דיעזע סארט אר־בייט ווערט געטהאן פון זייערע משרתים וועלכע זיינען אסימיליאנטען פון ערגסטען סארט. און די „וואהרהייט" קומט צום שלוס, דאס אזוי צו אזוי, טאר דאס אזוי ווייטער ניט געהן ווייל די אידישע פראגע איז ניט א פאמיליען אנגעלעגענהייט פון א פאאר אידישע מיליאנערען, דאס איז א וועלט פראגע וואס איז נוגע אלע אידען.

אמת, זאנגוויל איז אויך געגען א אידי־שען קאנגרעס. ער מיינט עס אבער פון א גאנץ אנדער שטאנד־פונקט. ער זאגט דאס עס איז ניט פראקטיש אין דיעזען מא־מענט.

* * *

דער „פארווערטס" פון מיטוואך דער־צעהלט א שעהנעם משל וועגען יציאת מצרים. מיר וועלען איהם איבערדערצעה־לען.

ערשטענס, נאטירליך, איידער מען דערצעהלט א משל, קומט אפראגע, אדער א קשיא:

וואס פרעהען זיך אידען מיט אן אלטער בעפרייאונג וועהרענד זיי זיינען נאך איצט פערשקלאפט? וואס פאר א זינן האט צו זינגען און זיך משמח זיין ווייל מען איז אמאל געווארען אויס שקלאפען וועה־רענד מען טראגט אויף זיך אין דער צייט פון דער שמחה די שקלאפען קייטען?

אויף דעם קומט עס דער משל:

עס איז זאמאל געווען א שקלאף, א גרוי־סער שקלאף, א צרה'דיגער שקלאף, דאס הייסט א שקלאף וואס האט קיין מאהל די פרייהייט אין די אויגען ניט אנגעזעהען און האט אפילו קיין בעגריף אין איהר ניט געהאט. א שקלאף שבשקלאף, א שקלאף בן שקלאף, האט זיך דער כביכול אויף איהם דערבארעמט און האט איהם אויסגעלייזט, ער איז פריי געווארען. אנ־פאנגס האט ער אפילו ניט שטארק נגאה געהאט פון זיין פרייהייט, ער האט גאר אפט מאהל געבענקט נאך דער בייטש, נאך דער שווערער ארבייט, נאך זיין פינסטערען גרוב, צו ביסלאך האט ער דערפיהלט ווי זיס עס איז פריי צו זיין, און אין זיין פרייען צושטאנד האט ער זיך ענטוקעלט, ער איז קליגער און פיי־נער געווארען. זיין פערשטאנד, זיינע גע־פיהלען, זיין געשמאק האט זיך ענטווי־קעלט. ער איז א פאלשטענדיגער גוטער, שעהנער, הרעסטיגער און קלוגער מענש געווארען. מיט זיינע פעהיגקייטען האט ער אויך רייכטהום געמאכט. ער איז גרויס און בעריהמט געווארען, ער איז א הער־שער, א קעניג געווארען!

און — איז דורך אומשטענדען וויע־דער געפאנגען געווארען און צו א שקלאף געמאכט.

פארגעסערונג פון זיינע געלעגענהייטען האט ער אויך ענטוויקעלט זיינע כחות פון פערשטאנד, און אזוי ווי זיין כאראק־טער האט זיך אבגעדריקט אויף א ווייטע־רען קרייז פון זיינע מיטבירגער, האט זיין נאמען געהאלטען אין איין בעקאנט ווע־רען אין אלע די ווייטעסטע עקען פון לאנד. מיט זיין אויפריכטיגען און שארפען פער־שטאנד אנפערטרויעט אינסטיקטיוו ווי אויף'ן שארף און הארטקייט פון שטאהל, איז ער געווען דער פארשטעהער פון אלע גרויסע בעוועגונגען און שטרעבונגען פון זיין צייט ווי קיינער פון זיינע צייט־גע־נאסען. זיין רוהיגער בעהערשען האס מא־הערנע לעבען, זיין בליק, ברייט ווי דיא וועלט, איבער אלע כחות וואס האבען גע־ווירקט אין דער ענגלישער געזעלשאפט זיינע בריליאנטענע פעהיגקייטען און דער ראמאנטישער פאטהאס פון זיין גרויסער קאריערע וועט איהם תמיד בערעכטיגען צו פערנעהמען א פלאטץ צווישען די וועניג גרעסטע מענשען אויף דער וועלט.

ע נ ד ע.

„SALADA"
טעה
כשר של פסח
מאלאדא טהעע איז געפאקט אונטער דער אויפזיכט פון רבי גארדאן און רבי וויינראב פון טאראנטא.

מיר האבען געטהאן אונזער בעסט, דאס אונזער טהעע ר ש ל פ ס ח זאל זיין געפאקט און צוגעריכטעט לויט אלע דינים פון כשרות, ווערד פעקעל האט אויף זיך א לייבעל פון די דערמאהנטע צוויי רבנים.

די טהעע איז געפאקט אין די געוועהנליכע סייז פעקעטס און איז פון דעם זעלבען גוטען סארט וועלכע האבען געמאכט דעם נאמען

סאלאדא בעריהמט אין גאנץ אמעריקא.

די טהעע איז געפאקט אונטער העכסט ריינע אומשטעגדען און אין שטאהקע בלוי פייפער, זאָ דאס עס קען אין זיך קיין ארייננעהמען.

אויב איוער גראסער האט ניט אין סטאק פון די פריש געפאקטע כשר של פסח טהעע, זעהט ער זאל דאס בעקומען פיר אייך. זעהט בעצייטענס צו בעקומען די סאלאדא טהעע פיר פסח.

„סאלאדא" טאראנטא

ארום פארלאמענט
אונדי לעדזשי סלייטשור

שטיינעל אין שכרות

אטאוואַ.
דאנערשטאג 1 אפריל.

קיין נייע וויכטיגע פראגען זיינען נעב־טען ניט פערהאנדעלט געווארען אין הויז אף קאמאנס. ווידער די זעלבע אייזנע־באהן פראגע, נעגען. וועלכער מיר וועלען בעריכטען וועגען מען וועט קומען צו א פאל־שטענדיגען רעזולטאט. דערווייל ווערט בלויז, זאָ־צו זאגען, גערעדט.

די קאמיטע וואס האט צו טהאן מיט די חשבונות אונטערזוכען די פובליק אקאונטס קאמיטע, איז זעהר ביזי. נעב־טען מען אין עס, איינגענעמליך געווען דאס הויז וועלכעס אף פערוואנדעלט געווארען אין אזא קאמיטע.

דער מיניסטער פון מיליץ, סעמוועל וולז איז געקומען און האט גאנץ פריי־ווילליג געגעבען ערקלעהרונגען איבער יע־דער קליינעגקייט. ער האט, למשל, געגע־בען אורזאכען פאר וואס ער האט אנגע־שטעלט געוויסע פערזאנען צו קויפען דיא פערגרעסערונגס געזעטץ, ווייל ער האט זיי געקאנט פאר פעהיג אין עהרליך צו קויפען די ריכטיגסטע סחורה און צו די בילינגסטע פרייזען.

ער האט אויך געגעבען אלע נויטיגע אינפאָרמאציאנען וועגען דעם אינקויפען פון מאטאר וועגען, איבער וועלכע עס טור־מעלט זיך אזוי פיעל.

הויפטזעכליך האנדעלט זיך וועגען די בוטס, שיף הייסט עס. עס ווייזט זיך למשל ארויס דאס וועהרענד א געוויסע פירמא וואס האט זיך געשטעלט א פאָבריק פון סך הכל 25 סענט אויף יעדע פאָאר האט פערדיגונג פון דער רעגיערונג 8 טויזענד מיט 650 דאָלאר, האט דער איידזשענט פון דיעזען מסחר פערדיענט קאמישאן מעהר ווי 15 טויזענד דאָלאר.

ווי אינטערעסאנט אבער אזא פראגע זאל ניט זיין פאר שוסטער אדער פאר רעגיערונגס קאנטראאקטאָרס בכלל, איז זי פאר אונז אינטערעסאנט, ווייל מען האט דא נאר ניט ענטדעקט קיין וויכטיגעס פאר דעם געזעצגער ביראגער, אונז דאך אן אנענט בערעכענען צו זיין קאמישען, און דער עולם וואס קוקט אויף זאכען מעהר ערענסט, ווייל שוין ניט הערען דיסקוסיאָ־נען פון בוטס.

אין ביי יעדער געלעגענהייט הערט איהר ווי מעמבערס וויצלען זיך מיט'ן וואָרט בוט אדער בוטס, ווי פערשיעדענע פראזען, מיט'ן וואָרט בוטס ווערען אב־ייכטליך געברויכט צו מען הארף זיי יא אדער ניט. אין למשל, א מעמבער מכבד דעסאנדערען מיט א סיגאר און צוגעבענ־דיג איהם א צינדהאלץ, דריקט ער זיך אויס: "הער איז'ע בעטש טו בוט" אט האסטו א מעטש אלס א צוגאב. און ביי־דע שטייבלען פון דעם געלונגענעם וויטץ. ווייל "בוט" הייסט אויך אויף ענגליש א בעלאהנונג, מען זאגט למשל, "איי וויל גיוו א דהעט טו בוט", איך וועל דאס דיר געבען אלס בעלאהנונג, אלס צוגאב."

אן אנדערער וויעדער אמוזיט זיך דער צעהלענדיג דעם צווייטען דאס בעקאנטע מערכען פון יענעם ריעז וואס האט גע־טראגען די סעווען לייגער בוטס, שיף, מיט וועלכע מען קען מאכען שפען פון זיבען מייל יעדער, און ער זאגט שוין דעם אנדע־רען דאס אנשטאט צו פאבריצירען זיי וועט ער בעסער זיין דער אייזהשענט, ווייל אלס פאבריקאנט פון שיף מיט וועלכע מען קען מאכען יעדען שפאן אויף זיבען מייל איז מען בערעכטיגט צו מעהר פראָפיט ווי 25 סענט אין א פאאר.

איינער פערגנט דעם אנדערען, הער איך, 'געדענקסטו ווי האסטעלעט זאגט, צו דער שווישפיעלערין:

— דו ביזט איצט נעהענטער צום הימעל ווי ווען איך האב דיך דאס לעצטע מאהל געזעהען, דאס נעהמט זיך פון די שיף מיט די הויבע אבזאטצען וואס דוא טראגסט — געדענקסטו דאס? וועפיעל דענקסטו וואלט א פאבריקאנט געדעכענט פראָפיט אויף אזא פארט בוטס?"

קורץ די בוטס פראגע איז שוין אבי־סעל צו לאנגווייליג.

פון דער אנדערער זייט אבער ווייזט עס ווי אין א דעמאָקראטיש לאנד, וואו דאס פאלק נעהמט אן אנטהייל און האט א דעה צו זאגען און צו פרעגען און אונטער־זוכען יעדע האנדלונג פון דער רעגיערונג, קען ניט פארקומען דער סארט באבאר, דאס הייסט אי אין כמות און אויף אין איכות, ווי למשל, אין רוסלאנד אדער אין אן אנדער אויטאָקראטיש לאנד.

* * *

דער פרעמיער, סער ראָבערט באָרדען, איז נעכטען געווען, מיט זיינע צוויי ברי־דער, צו דער לויט פון זיין מוטער אין גראנד פרע, פון וואנעט ער איז אין אבענד אנגעפאָהרען קיין אטאוואַ מיט א ספע־שעל טריין.

(פארטזעצונג אויף פיירוש 5.)

מ. העלער
176½ קווין סט. וועסט

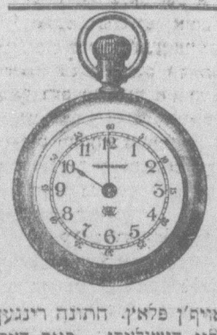

נייעס פיר אידען
איין אידישע סטאר
פאר אידען

מיר מאכען אלערליי דזשולערי גליך אויף'ן פלאץ. חתונה ריינגען ווייל איהר ווארט. מיר פיקסען אלערליי דזשולערי פאר דעם ביליגסטען פרייז

14 קערעט חתונה ריינגען 80 סענט א פענד־ווייט.
18 קערעט חתונה ריינגען $1.00 א פענד־ווייט.
וואטשעס געקלינט גוט און גאראנטירט 40 סענט
מיין ספרינגס 40 סענט, הייר־ספרינגס 40 סענט דזשולס 40 סענט, סטעפס 50 סענט.
מיר מאכען אייערע אלטע דזשולערי ווי נייע פיר א קליינעם פרייז.
אלערליי בריליען ריכטיג געפאסט צו אייערע אויגען 98 סענט.
מיר גיבען אייך ראיעלע סחורה פאר דעם ביליגסטען פרייז.

מ. העלער
176½ קווין סט. וועסט טאראנטא